

National Access Plan: suunnitelma koulutuksen saavutettavuudesta

SAMOK haluaa suomalaisen koulutuspolitiikan keskeiseksi tavoitteeksi sen, että korkeakouluissa opiskelevat ja niistä valmistuvat edustavat koko väestön monimuotoisuutta ja sosiaalista kirjoa. Tämä tukee erinomaisesti myös korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030:n tavoitteita.

Kansallinen koulutuksen saavutettavuussuunnitelma lyhyesti:

- pitkäjänteinen suunnitelma koulutuksen saavutettavuuden ja tasa-arvon kehittämisestä
- kunnianhimoiset, selkeät ja mitattavat tavoitteet
- OKM laatii yhteistyössä sidosryhmien kanssa hallituskaudeksi kerrallaan
- tunnistetaan koulutuspolun varrelta hetket, jolloin koulutusvalintojen vinoutumiseen voidaan vaikuttaa
- tunnistetaan ne ryhmät, jotka tarvitsevat erityistä tukea
- fokuksessa sekä koulutukseen pääsy että läpäisy

Saavutettavuus korkeakouluvision toteuttajana

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 asettaa kunnianhimoisen tavoitteen: korkeakoulutettujen osuus tulisi nostaa 50 prosenttiin ikäluokasta. Jotta tavoitteeseen päästään, on korkeakoulutuksen piiriin päätyvää joukkoa laajennettava. Suomen on varmistettava, että korkeakoulutus on saavutettavaa ja että korkeakoulutus on aito mahdollisuus kaikenlaisille opiskelijoille.

Koulutuksen maksuttomuus on kiistämättömän tärkeä osa tätä mahdollisuutta. Pelkkään maksuttomuuteen nojaaminen ei kuitenkaan tulevaisuudessa enää riitä, kun tavoitteena on että ikäluokasta puolella on korkeakoulututkinto. Meidän on luotava maksuttomuuden lisäksi myös muita keinoja, joilla varmistamme että jokainen nuori kouluttautuu oman potentiaalinsa mukaan taustastaan riippumatta.

Suomeen tarvitaan pitkäjänteinen, koko koulutuspolun kattava suunnitelman koulutuksen saavutettavuudesta ja tasa-arvosta. Konsepti on kansainvälisesti hyväksi todettu: esimerkiksi Irlannissa koulutuksen saavutettavuus on strateginen valinta ja vastaavia suunnitelmia onkin laadittu ja toteutettu jo vuodesta 2005 lähtien.

Miksi tarvitaan suunnitelma koulutuksen saavutettavuudesta?

Tasa-arvoisessa maassa opiskelijat, jotka pääsevät korkeakouluun, opiskelevat korkeakouluissa ja valmistuvat korkeakouluista edustavat koko väestön monimuotoisuutta ja sosiaalista kirjoa. Vaikka koulutuksellinen tasa-arvo nähdään valtionhallinnon toimesta tärkeänä tavoitteena jo nyt, sen edistäminen ja seuranta on etenkin korkeakoulutuksen suhteen epäsystemaattista. Koulutuksellisen tasa-arvon mittaamiseen ei ole syntynyt vakiintuneita tapoja eikä kerättyä tietoa hyödynnetä tarpeeksi hyvin. Siksi tiedonkeruuta ja datan käyttöä onkin jatkossa koordinoitava paremmin ja pitkäjänteisemmin.

Jo nyt tiedetään, että suomalaisnuorten koulutusvalinnat ovat hyvin vinoutuneita: sosioekonominen tausta, vanhempien koulutustausta, sukupuoli ja etninen tausta määrittävät suomalaisten nuorten koulutuspolkua liian paljon:

- Syrjäytyneistä nuorista lähes neljännes on maahanmuuttajataustaisia
- Lukio-opiskelijoista miehiä on noin 43 prosenttia ja naisia 57 prosenttia. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että lukio-opiskelijoista naisia on noin 15 000 enemmän kuin miehiä. Korkeakoulututkinnon suorittaneista vain 38 prosenttia on miehiä.
- Koulutusalan valinta on hyvin segregoitunutta: esimerkiksi tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista yli 85 % on miehiä, kun taas sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla 85 % opiskelijoista on naisia.
- Opiskelijan sosioekonominen tausta ennustaa kaikkialla Suomessa vahvasti koulutusalan valintaa: Opiskelijoiden jakautuminen ammattikorke- ja yliopistokoulutuksen välille selittyy vahvimmin sosioekonomisen taustan suhteen.

Mitä suunnitelman tulisi ainakin sisältää?

Suomalaisen koulutusjärjestelmän tasa-arvo-ongelmia ei ratkaista keskittymällä pelkästään korkeakoulusektoriin. Koulutusvalintojen vinoutuminen tapahtuu viimeistään jo perusasteen ja toisen asteen välisessä nivelvaiheessa ja jatkuu entisestään korkeakouluun hakeuduttaessa. Suunnitelmassa tulisikin tunnistaa koulutuspolun varrelta ne hetket, jolloin koulutusvalintojen vinoutuminen voidaan estää.

Lisäksi suunnitelmassa tulee määritellä ne ryhmät, jotka tarvitsevat erityistä tukea. SAMOKin mielestä saavutettavuussuunnitelman tulisi käsitellä ainakin sosioekonomisia eroja, koulutuksen sukupuolittuneisuutta sekä erilaisista etnisistä taustoista tulevien koulutusmahdollisuuksia. Suunnitelman tulee keskittyä korkeakoulutukseen pääsyn lisäksi myös läpäisyyn.

Suunnitelma tarvitsee myös kunnianhimoiset, selkeät ja mitattavat tavoitteet.

Lisätietoja:

Anniina Sippola
koulutuspoliittinen asiantuntija
050 389 1014
anniina.sippola@samok.fi

Eero Löytömäki
sosiaalipoliittinen asiantuntija
050 389 1015
eero.loytomaki@samok.fi